

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VII.

V sredo 12. kimovca (septembra) 1849.

List 37.

Seničice.

Grozdje na tertici
Vísi rumeno,
V mojimu vertici
Hiši vpleteno.

Z bližnje goričice
Pa priletele
Štiri so tičice,
Snice vesele.

V tertu spustijo se
Péti začnejo,
Milo glasijo se,
Jasno pojéjo.

Jagode pikajo
Željne medíce,
Vinčice zmikajo,
Male tatíce.

Ko se napile so
Grozja medíce,
Zopet vernile so,
Verh se goríce.

V jelko spustijo,
Péti začnejo,
Milo glasijo se,
Glasno pojéjo.

Tako zasliši se
Pesem veséla:
»Klije kjer vinčice
Srečna dežéla«!

»Z vincam preganajo
Slednje skerbi se,
Tuge se panajo,
Vse oživí se«.
M. Valjavec.

Od deteljniga sémena.

Deteljno séme domá pridelovati, je zavolj dvojnih vzrokov potrebno, prvič: je deteljno séme vselej drago, če se mora kupovati, tedaj si mora kmetovavec denarje prihraniti skerbeti; kar se zavoljo tega laglej zgodi, kér vsaki, kateri deteljo prideluje, práv lahko vsako léto majhin kos zató odločiti zna, in če ga tudi več pridelá, kolikor ga sam potrebuje, se kupec za tako séme kmalo dobí, posebno če se s takim sémenam tako ravná, kakor se mora ž njim ravnati. Po tem takim poplačá deteljno séme svoj prostor bolje, kakor drugo nar boljši sadje ali séme. Drugi vzrok je ravno takó imenitin: če se deteljno séme domá prideluje, se pustí prvič dobro dozoriti, in drugič de se pri sušenju ne pokazí. Takó se ima zmeram dobro séme, in se ni treba bati, goljufan biti. Kar je pa pri tem nar hujši, je, de slabo ali zalezáno ptuje séme ne izhaja, in de sta takó denar in klaja za eno léto zgubljena, kar kmetovavca v veliko stisko pripravi, če ima živino, pa klaje ne za-njo.

V drugim létu po setvi detelje se pripravín kos za séme pustí. — Nekteri svetvajo, de naj se za séme pri drugi košnji nekaj detelje pustí. Pa to ne izhaja vselej dobro, kér se ali manj sémena perdobí, ali pa clo séme vselej dosti ne dozorí, in de po tem vse séme ne izhaja, in plevél njivo preraste. Boljši je, de se en kos pri prvi in pri drugi košnji pustí; kér séme na kosu od perve košnje pušenim vselej dobro dozorí, in se veliko sémena pridobí, in če séme na kosu po drugi košnji (če je v jeseni dobro in lepo vreme) dobro postane, se pridelá sémena dosti, de se ga lahko še kaj prodá.

Za séme odločena detelja se tako dolgo stati pustí, dokler glavice černorujave postanejo, in de séme

iz njih, če se za poskušnjo zmencá, ni več rumeno, ampak je bolj rujavkasto. Potem se ob suhim in stanovitnim vremenu požanje ali pokosí, in se pustí, de se dobro posuší; po tem se, ko sonce sije, na voz naloží, in domú speljá; domá se na pod, parmo ali skedinj dene na suh kraj, de je na zraku ali na luftu, in pozimi pri hudim mrazu se omlati. Pri pervim mlatenju se ne dobí vse seme iz glavíc, kér se práv težko vun spravi; in de se tolikajniga sémena v plevih ne zgubí, se pleve varno v žaklje denejo, in se nekaj časa v hišo za peč denejo, in ko se práv posušijo, se še enkrat zmlatijo, in séme kakor prvič zvéja, dobro osnaži, in za potrebo na suhim kraju dobro spravi. — Pleve, ktere še ostanejo, se za klajo živini spravijo, in se med poparjeno klajo zmešajo za živinsko pičo.

Kjer se enkrat na kmetii naredí, de se živina na pašo ne góni, ampak poléti in pozimi doma v hlevu redí, tú po tem ni mogoče, de bi se detelja, naj bo kakoršna koli hoče, vselej pri suhim vremenu pokosila, in domú spravila, ampak to se mora večkrat v dežji zgoditi; takó se mokra domú spravi. — Živina hoče vsaki dan žreti, naj bo vreme, kakoršno hoče; ali vender pri vsim tem se zna škodljiviga napihnenja obvarovati, če se polaganje s skerbnošjo zgodi, in mokra detelja ali s slamo zmeša, ali živini ne na enkrat preveč, ampak po malim in večkrat daje, ali de se ji da vmesne klaje. Pri takim ravnanju se ni treba nevarnosti zavolj napihovanja bati; vender se mora pri tem posebno varno paziti, de se detelja, naj bo mokra, mlada ali suha domú pernešena, na kupe višji kakor za en čevelj, naj bo v hlevu, ali kej drugej, ne nameče, kér se lahko vname, posebno pa če je mokra, in po tem ni samo gnjusobna za živino, ampak jo tudi napihne, in to še berž, če se ji po velikih povzemkih (porcjonih) polága.

Živino na mlado ali mokro deteljše na pašo goniti, je nevarno, kér za pastirje odločeni ljudjé nobenkrat práv na živino ne pazijo; in živina, če bi se vender mogla pasti, se mora le malo pasti pustiti, de ji pašá ne bo škodljiva; ali k žalosti vidimo veliko izgledov, de je na tako vižo že neizrečeno veliko živine ob življenje prišlo. Če se pa v hlevu živini polága, zna gospodar, gospodinja ali kateri drugi oskerb vedno pazljivo okó na družino ali posle imeti, de se polaganje v škodo ne napravi. — De se napihnenje živine po detelji še bolj obvarje, je dobro, de se pri sejanju deteljniga sémena med 8 funtov 3 funte francoskiga visokiga ovsa (Französischer Roggen, Avena elatior) skupaj poseje. Na to vižo se dobra zmes detelje in trave, in manj škodljive klaje za živino pridobí.